

BOGANMELDELSER

Ulla Bondeson: Law and Morality. København: Thomson, 2006, 352 p.

Afgående professor i kriminologi på Københavns Universitet, Ulla Bondeson, har i antologien *Law and Morality* samlet en række tidligere publicerede artikler og upublicerede conferencepapers. Antologien er primært udarbejdet med henblik på undervisningen i faget "Law and Morality" på kandidatuddannelse på Det Juridiske Fakultet, Københavns Universitet. Om end i bogform så er der tale om en slags materialesamling – hvad der i en amerikansk universitær sammenhæng typisk har betegnelsen en "reader". Det er antologiens væsentligste gevinst, at den indkredser problemstillinger, som har både historisk og aktuel relevans, således at bogen i en undervisningsmæssig sammenhæng kan bruges som baggrundsmateriale til at belyse en lang række samfundsjuridiske forhold.

Udover at have skrevet en kort introduktion har redaktøren indsamlet tretten bidrag af varierende længde, som er rubriceret under en række under-tematikker: retsfilosofi, retshistorie og sociologi, rettens udvikling, menneskerettigheder og køn, kriminologiske emner og endeligt etiske og juridiske emner. Som det fremgår, opererer bogen med en bred forståelse af forholdet ret og moral. Redaktøren skriver indledningsvis, at alt efter definition så kan de to kategorier ansues som fuldstændigt overlappende eller som helt adskilte, nærmest modstridende, størrelser. Forfatteren gør det ligeledes klart fra begyndelsen, at hun søger at perspektivere forholdet til moralitet, ikke etik. Hermed menes, at etik angår helt overordnede principper om det gode og onde, mens moralitet er operationaliseringen af disse principper. Det er den praktiske anvendelse af etik i dagligdagen, særligt den juridiske dagligdag, som udgør den egentlige genstand for bogen.

Det er selvsagt ikke muligt at anmelde en antologi af denne art, men en kort oversigt over nogle af bogens kapitler kan give et billede af dens bredde og tyngdepunkter. I den indledende retsfilosofiske del bør særligt Aleksander Peczeniks artikel "Legal Rules and Moral Principles" fremhæves, da den bidrager med en fin indføring i nogle af de elementære retsfilosofiske problemstillinger vedrørende forholdet mellem ret og moral. I de to følgende afdelinger fremlægges en stribe teorier af mere retssociologisk karakter. En lang række grundlæggende spørgsmål – fra samfundets sammenhængskraft til rettens egentlige forandring i den moderne stat – tages op af forfattere som Margareta Bertilsson, Jørgen Dalberg-Larsen og ikke mindst Philippe Nonet og Philip Selznick, som får tildelt hele 125 sider ud af bogens i alt 352 sider. Det følgende afsnit om menneskerettigheder og køn benytter ligeledes en meget bred indfaldsvinkel og diskuterer en serie mere eller mindre forbundne spørgsmål fra oprindelige folks selvbestemmelsesret til muslimske kvinders rettigheder. I det følgende kriminologiske afsnit bør særligt fremhæves den korte, men fascinerende introduktion til korruption i Rusland skrevet af Ykov Gilinskiy. Den afsluttende del angår mere generelle etiske og juridiske emner. Ditlev Tamms bidrag om retsopgøret efter besættelsen giver i den sammenhæng en glimrende introduktion til de mange almene og politisk hensyn, der mere eller mindre eksplicit indgik i den retlige behandling af besættelsestidens mange samfundsjuridiske forhold.

I udvalget af artikler og konferencepapers har redaktøren klart søgt at inddrage et skandinavisk perspektiv og har prioriteret skandinaviske forfattere. Det er formentlig begrundelsen for, at der ikke er fundet plads til så fremtrædende forskere som Dworkin, Rawls og Habermas. Man mangler nu særligt Dworkin i den indledende skitsering af problematikken i forhold til retsfilosofien, ligesom det bestemt havde været berettiget med en tekst Alf Ross, der som bekendt ikke holder sig tilbage, når han kategorisk gør moralen til en skøge i retsvidenskabelig sammenhæng. Det ville have været en klar pædagogisk gevinst i undervisningen i faget, hvis de – typisk internationale – studerende havde lagt ører til udsagn fra den gamle mester, som bestemt ikke taber kadencen på engelsk: "Like a harlot, natural law is at the disposal of everyone. The ideology does not exist that cannot be defended by an appeal to the law of nature. And, indeed, how can it be otherwise, since the ultimate basis for every natural right lies in a private direct insight, an evident contemplation, an intuition. Cannot my intuition be just as good as yours?" (Alf Ross: *On Law and Justice*, 1958, s. 261).

Spørgsmålet om naturret behandles i øvrigt overraskende lidt i bogen. Dette hænger sammen med den ovennævnte definition af genstanden, som beror mere på en sociologisk end en filosofisk problematisering. Bogens tyngdepunkt – såvel indholdsmæssigt som sidemæssigt – er Nonet og Selznicks velansete arbejder om responsiv ret. Til trods for at visse af antagelserne omkring responsiv ret i dag nok fremstår lidt over-idealiserede, så har teksten en klar pædagogisk berettigelse. Teksten giver om noget en solid gennemgang af retten og statens forandring. Og der er nok ikke megen tvivl om, at det er ved at forstå statens forandring, at også moralens historisk set skiftende betydning i den juridiske hverdag bedst kan forklares.

Mere kritisk må det påpeges, at bogen til tider er skæmmet af artikler, der er skrevet på et utilfredsstillende sprogligt niveau. Dette gælder særligt nogle af de trykte konferencepapers, som burde have været igennem en mere intensiv sproglig revision før publikation. I en ellers yderst velskreven artikel af Margareta Bertilsson er der også smuttet et par meningsfordrejende fejl ind, således "rightness claims" er blevet til "lightness claims". I den næste udgave af bogen bør disse både større og mindre sproglomster rettes, så problematikken – der i sig selv er vanskelig nok – kan læses uden meningsforkyndende udtryk og fejl.

Mikael Rask Madsen
Københavns Universitet

Cecilie Høigård: Nytt politi? En kommentert bibliografi over nyere nordisk politiforskning. Institutt for kriminologi och rettssosiologi, Universitetet i Oslo, K-serien nr.2/2005, 1. Oppl, 2005. 144 sid.

Bakgrunden för bibliografin är CH:s uppdrag från Nordiska Samarbetsrådet för kriminologi att ge en kommenterad bibliografi över nyare nordisk polisforskning inom ramen för ett tremånadersarbete. Hennes litteraturlista, som främst grundar

sig på sökning i olika databaser, innehåller 215 arbeten från mitten av 1990-talet och framåt. Bibliografin behandlar nordisk polisforskning, men hon anser sig vara säker på att täckningen av finsk forskning är sämre än norsk, svensk och dansk för att inte tala om isländsk forskning, där inget arbete förekommer på litteraturlistan. Detta aktualiserar en av hennes gamla käpphästar, nämligen att NSfK borde använda mer av sina pengar för att göra forskning från Finland och Island tillgänglig för nordiska kollegor.

CH kommenterar den nordiska polisforskningen utifrån följande sju huvudteman: (1) Bakseteforskning, (2) Et kjonnet politi, (3) Politi, publikum og gatefolk, (4) Politi-organisering og kriminalitetsforebygging, (5) Politiets håndtering av lovbrudd, (6) Det vanskelige politiarbeidet och (7) Internasjonalt politisamarbeid, utradisjonelle etterforskningsmetoder.

Även om många arbeten handlar om flera teman, har CH bara placerat dem på ett enda ställe i den tematiska översikten. Hon framhåller, att hon försökt undvika egna värderingar av de aktuella arbetena och betonar att det inte är fråga om en evalueringsrapport. Syftet med bibliografin är enligt CH att ge en översikt av vad som finns av nyare nordisk polisforskning för att intresserade skall kunna använda den som ett uppslagsverk och som en vägvisare in i den mångfasetterade polisforskningen.

En genomläsning av nordisk polisforskning ger enligt CH ett slående mönster, nämligen klyftan mellan två olika forskningsmiljöer, myndighetsforskning och universitetsforskning. Bibliografin är förankrad i universitetsforskningen och hennes beskrivning av klyftan mellan de båda forskningsmiljöerna är präglad av detta. Myndighetsforskningen har ett ovanifrånperspektiv och ett styrningsperspektiv och forskningen skall vara nyttig och vägledande för polisens arbetssätt och prioriteringar. Universitetsforskningen har ett kritiskt utifrånperspektiv – dock mera sällan ett underifrånperspektiv – och polisens arbete problematiseras mera än i myndighetsforskningen, varvid olika faror i utvecklingen påpekas, t ex övervakningssamhället samt betoning av mänskliga rättigheter och medborgarnas civila rättigheter i stort. Myndighetsforskningen är i mindre grad förankrad i generell sociologi och samhällsvetenskap i allmänhet än universitetsforskningen och ofta teorilös. Dessutom är myndighetsforskningen ofta forskning beställd av myndigheter, som formulerar problemställningarna utanför forskningen i motsats till universitetsforskningen, där forskaren själv väljer de problemställningar, som uppfattas som viktigast för att utveckla forskningen.

Klyftan mellan de båda forskningsmiljöerna består enligt CH också av att forskning från den ena miljön sällan berikar forskning från den andra miljön eller att hänvisning till varandras arbeten sker över klyftan. CH anser det vara mycket olyckligt med denna klyfta, som hon anser utgöra en fara för inavel. Hon rekommenderar att som utgångspunkt leta sig fram till ett gemensamt tema, där det går att bygga en "minimumbro över klyftan".

Dessutom innehåller boken en litteraturlista i alfabetisk ordning och en engelsk sammanfattning.

Avslutningsvis framhåller CH att hon senare kan tänka sig att utveckla bibliografin till en större samlad framställning och hoppas på fortsatt hjälp i detta sammanhang CH har fullföljt sitt uppdrag på ett utmärkt sätt. Bibliografin är redan nu till ovärderlig hjälp som uppslagsverk och vägvisare beträffande polisforskningen och bör kunna bidra till att i framtiden överbrygga klyftan mellan de båda forskningsmiljöerna för att göra nordisk polisforskning ännu mer kvalificerad än idag.

Hans Klette
Lunds universitet

Martha J. Smith & Derek B. Cornish (Ed.) (2006): Secure and Tranquil Travel. Preventing Crime and Disorder on Public Transport, UCL Jill Dando Institute of Crime Science, University College London. 238 sider. £29.50 (www.willianpublishing.co.uk)

Den offentlige transport er rig på kriminelle muligheder. Hærværk – særligt graffiti – er måske det mest synlige bevis på dette, men også ansatte og passagerer udsættes jævnligt for forskellige former for ubehageligheder og kriminalitet – fra intimiderende asocial adfærd til tyveri og røveriske overfald.

Asocial adfærd og kriminalitet – og i særdeleshed forebyggelse af disse fænomener i den offentlige transportsektor – er temaet for bogen *Secure and Tranquil Travel*, som er redigeret af Martha J. Smith og Derek Cornish fra Jill Dando instituttet. Og som det meget hurtigt gøres klart, er det ikke småting, der foregår af kriminalitet i toge, busser og metrosystemer, og det har sine betydelige menneskelige, såvel som økonomiske, omkostninger. I Storbritannien var der således fra 2003 til 2004, 3800 tilfælde af registrerede voldstilfælde i det britiske togvæsen, hvoraf 2000 var fysiske overfald. I samme periode blev 30.000 tilfælde af tyveri mod passager rapporteret til det britiske transportpoliti. Derudover er der betydelige udgifter til udbedring af graffitiskader; i Londons Underground blev det i 2002 estimeret, at det ville koste mellem 8-10 millioner pund bare at udskifte alle ridsede vinduer. Udover at kriminaliteten således har store direkte omkostninger, er den også indirekte omkostningsfuld, f.eks. i form af færre (betalende) rejsende på grund af øget utryghed.

Med andre ord er det et ikke uvæsentligt problemkompleks som *Secure and Tranquil Travel* behandler. Hovedparten af publikationens bidrag er forfattet af redaktørerne – enten alene eller i samarbejde med sikkerhedseksperter Russell Morgan. Ronald V. Clark har skrevet bogens forord, og når Cornish og Clarkes fælles fortid i det engelske Home Office ihukkommes, og deres genopdagelse af den 'rationelle forbyrder' erindres, kan det ikke overraske, at bogens altdominerende kriminalpræventive tilgang er den situationelle.

Bogen er struktureret omkring forebyggelsen af fem kriminalitets- og tryghedsproblemer i transportsektoren: 1. Anti-social adfærd (såsom aggressive tiggere, larmende skolebørn, offentlig fuldskab mm.) 2. Tyveri, røveri og vold mod passagerer

3. Vold og røveri mod ansatte 4. Hærværk og graffiti og 5. Hærværk rettet mod transportsystemets infrastruktur (såsom vandalisme mod spor og baneanlæg mm.).

Redaktørerne kalder selv bogen for en manual, og som en manual vel bør være, er bogen meget stramt organiseret, hvilket bl.a. giver sig udtryk i, at hvert kapitel slavisk følger samme kompositoriske skabelon.

Bogen tilbyder gennemgående en meget udførlig indføring i de forskellige problemkomplekseres karakteristika, dimensioner og udvikling samtidig med, at den meget grundigt, systematisk og ikke mindst pædagogisk diskuterer forskellige kriminalpræventive indsatsformer. For forfatterne handler bekæmpelsen af den kriminelle og asociale adfærd grundlæggende om at reducere de kriminelle muligheder, og det gøres ifølge dem bedst via følgende fem strategier: Gør det sværere, gør det mere risikabelt og mindre belønnende, reducer provokationer og fjern undskyldninger. Under disse fem strategier præsenteres et væld af taktikker fra brug af advarselskilte over konflikthåndtering til afspilning af klassik musik på togstationer.

På grund af bogens karakter af manual er dens litterære kvaliteter nok begrænsede, og en komplet gennemlæsning fra A til Z kan måske føles en smule ensformig, om end de mange illustrative fotos gør bogen indbydende. Det bør dog ikke skygges for, at bogens håndbogsagtige struktur gør den særdeles velegnet til dens primære målgruppe – som meget specifik udpeges som ledere (*'managers'*) i den offentlige transportsektor.

Som det desværre ofte er tilfældet med situationelt orienteret kriminalprævention, har de foreslåede indsatser i denne bog (til dels) også en meget defensiv eller repressiv slagside – idet det overvejende kommer til at dreje sig om tv-overvågning, ukomfortable bænke og advarselsskilte. Selvom tv-overvågning – også i Danmark – ser ud til at resultere i færre overfald på togpersonalet og reducerer hærværk (jf. Jyllandsposten d. 27. juli 2006; Nyheder fra DSB d. 21. marts 2006), bør det nok alligevel overvejes, om nogle af de erfaringer, man generelt har gjort i bl.a. Danmark med mere inkluderende miljøplanlægning – f.eks. udmøntet i etableringen af imødekommende rum, der indbyder til socialt liv – ikke kan tænkes overført til den offentlige transportsektor. Særligt når vi nu ved, at disse mindre ekskluderende strategier faktisk virker mindst lige så kriminalitetsforebyggende og mere tryghedsfremmende end goldt udfoldelsesreducerende design.

For et skandinavisk publikum er bogens største svaghed det, som er en af dens afgørende styrker for britiske læsere – nemlig dens meget specifikke fokus på britiske forhold. Man har fra redaktørernes side bevidst valgt ikke at brede problemstillingen ud i en europæisk kontekst. Med manualens gentagende understregning af indsatsernes tids- og stedbundethed er det også naturligt at overveje, hvorvidt de anbefalede indsatser er anvendelige i en skandinavisk kontekst. Dog synes det klart, at langt hovedparten af de problemstillinger, der opridses i bogen, mere eller mindre genfindes i alle skandinaviske lande, hvorfor de anbefalede indsatser umiddelbart også kan være relevante. Ikke overraskende er der dog nogle kriminalpræventive anbefalinger, der med et dansk perspektiv ikke bare er uaktuelle, men også fremstår en smule mærkværdige, såsom anbefalingen om øget brug af skoleuniform og ID-kort blandt skoleelever for bedre

at kunne identificere de antisociale/kriminelle skolebørn. Ligeledes tvinger enkelte modsatrettede anbefalinger én til at træffe (svære) valg: Skal man afskaffe toiletterne for at forebygge prostitution og salg af narko eller skal man etablere toiletter for at imødekomme trængende passagerer og forhindre offentlig urinerer?

Som allerede antydnet, bør *Secure and Tranquil Travel* finde sit publikum blandt sikkerhedschefer i den offentlige transportsektor, idet bogen grundlæggende fremmer en sund analytisk tilgang til det kriminalpræventive og tryghedsfremmende arbejde samt tilbyder et righoldigt inspirationskatalog, hvorfra en mængde nyttige indsatser kan hentes.

Rune H. Scherg

Statens Byggeforskningsinstitut

Karen Bullock, Rosie Erol & Nick Tilley: Problem-Oriented Policing and Partnerships. Implementing an evidence-based approach to crime reduction. Willan Publishing, Cullompton, 2006. ISBN 1-84392-139-1.

Hvorfor udgør Problem-Oriented Policing (POP), trods en stor indsats for at udbrede konceptet, ikke en større del af det britiske politis arbejde? Dette spørgsmål er det centrale i denne lærebog, som tillige søger at komme med forslag til, hvordan problemet kan afhjælpes.

Den udmærkede introduktion er primært baseret på Herman Goldsteins arbejder, og forfatterne understreger, at deres udgangspunkt *ikke* er kritisk – de går tværtimod ud fra, at POP som metode er andre former for politiarbejde overlegent i bestemte sammenhænge. De fremhæver som deres definition, at POP er politiarbejde, hvori der anvendes videnskabelige metoder til analyse og evaluering, og gør op med den ofte fremførte forestilling, at POP skulle være rettet mod de *grundlæggende* årsager til kriminalitet. Hvad det gælder om er i stedet at analysere sig frem til (del)årsager, som det vil være muligt at påvirke gennem politiets og/eller samarbejdspartneres indsats.

Kapitel 2 er særlig fokuseret på udviklingen på de britiske øer, men også nordiske forskere og politifolk vil kunne nikke genkendende til påstanden om, at POP først og fremmest bæres frem af højt motiverede enkeltpersoner inden for politiet, og at konceptet er stærkt påvirkeligt af sådanne personers forbliven i korpset. I øvrigt opregnes en række hindringer for udvikling/implementering af nye former for politiarbejde, herunder vanskeligheder ved at finde praktisk anvendelse også for gode data om kriminalitetsudviklingen, manglende analytisk kapacitet, manglende tid til POP, samt politiets tilbøjelighed til at måle egen indsats i antallet af arrestationer og opklarede sager. For læsere med et vist forhåndskendskab til POP er der ikke meget nyt at hente her.

I kapitel 3 bringes resultaterne af forfatternes egen undersøgelse af implementeringen af POP i to distrikter: Lancashire og Hampshire. Data består af dokumenter fra de to distrikter, samt interviews med en række politifolk og -ledere. Der bringes her omfattende uddrag af interviews, og man får som læser et udmærket indblik i po-

litifolkenes opfattelser, som i alt væsentligt bekræfter de tendenser, som allerede blev beskrevet i kapitel 2. Dette kapitel er til gengæld meget præget af brugen af forkortelser – BCU, RAT, PRIME, NIM mv. – som desværre ikke alle er forklaret i teksten, samtidig med at registret er unøjagtigt: På siderne 44 og 47 optræder fx begreberne TCG og T&CG uden forklaring, mens registret indeholder henvisning til Tackling and Co-ordinating Groups på s. 82 f. Dette er næppe noget større problem for læsere med indgående kendskab til britisk polititerminologi, men når man som denne anmelder ikke besidder et sådant kendskab, er kapitlet meget trættende at læse.

Kapitel 4 indeholder en analyse af 150 tilfældigt udvalgte projekter nomineret til en POP-pris – the Tilley Award – i perioden 1999-2004. Der er gennemført en "fairly substantial" (s. 66) kodning vedr. projekternes baggrund, struktur, analyse og problemdefinition, målsætninger, typer af indsats, resultater samt projekternes videre skæbne. Der bringes detaljerede procenter på en meget lang række af resultaterne, og man mister som læser meget hurtigt overblikket over (og interessen for) den enorme informationsmængde, der præsenteres. Dette skyldes blandt andet, at teksten kun indeholder få konkrete eksempler: Ud over enkelte ganske korte eksemplificeringer er tre af kapitlets 38 sider afsat til mere sammenhængende beskrivelser af fire konkrete projekter. Heller ikke i dette kapitel er der de store overraskelser: De analyserede projekter har været rettet mod meget forskellige typer problemer, de har været drevet primært af politiet, analyserne har ikke været dybtgående, tidligere undersøgelser af konkrete problemstillinger indgår sjældent i arbejdet, de fleste indsatser involverer en eller flere former for traditionelt politiarbejde, og såvel proces- som effektevaluering har generelt været svag.

På denne baggrund opregner forfatterne så i kapitel 5 en række af muligheder for forbedring af det problemorienterede arbejde. De tager udgangspunkt i SARA-modellen og gennemgår for hvert enkelt trin i processen en lang række metoder, som er beskrevet i den internationale litteratur. Der er tale om en meget omfattende opsummering, hvor også den stort set forudsætningsløse læser tilsyneladende skal kunne være med – fx ofres der flere sider på en gennemgang af kriminalitetstrekanten, ligesom Clarkes 25 teknikker for situationel kriminalitetsforebyggelse er detaljeret gengivet. Som oversigt over muligheder for forbedringer er kapitlet bestemt anvendeligt for praktikere med interesse i POP – måske med undtagelse af afsnittet om evaluering, hvor validitets- og forskydningsproblemer har fået en fremtrædende plads, uden at der dog gives mange praktiske anvisninger til, hvordan de kan imødegås. Når man betænker, at forfatterne gentagne gange klager over mangler ved netop evalueringen, er det interessant, at det er denne af de fire SARA-faser, de selv ofre færrest sider på (7 ud af i alt 41).

Kapitel 6 vender atter blikket mod Storbritannien og opregner en række faktorer, der iflg. forfatterne spiller en stor rolle for implementeringen af POP. De fleste af disse er af begrænset interesse for nordiske læsere, om end den grundige diskussion af samspillet (eller mangel på samme) mellem nær/lokalpoliti og POP også har relevans for andre lande. Forfatterne konkluderer, at de nye former for politiorganisering og -metoder kan true den fortsatte udvikling af POP.

I bogens afsluttende kapitel indleder forfatterne med at konstatere, at fuldt gennemførte POP-indsatser stadig er en mangelvare, i Storbritannien som andre steder. Der udpeges en række årsager hertil, hvoraf de vigtigste er følgende: 1) Politisk pres mht. prioritering af politiets opgaver, hvor nye indsatsområder let kommer til at overtrumfe fx POP; 2) på trods af, at det britiske politi har en stor mængde analytikere ansat (omkring 1 pr. 100 politifolk), er der fortsat vanskeligheder med at anvende disse og deres viden i forhold til POP; 3) politiets organisation tolererer kun dårligt fejlslagne indsatser, hvilket lægger en alvorlig dæmper på lysten til at gennemføre en reel evaluering af konkrete POP-tiltag, samtidig med, at der i politiet ikke er tradition for hverken at udføre egen 'forskning' eller at orientere sig om forskningsresultater.

Forfatterne præsenterer herefter en model for det videre arbejde med POP, som set fra denne anmelders synspunkt ikke repræsenterer den store nytænkning. Det samme gælder forfatterens konkrete forslag til, hvordan POP kan bringes bedre i anvendelse: Mere mandskab dedikeret til processen, bedre lederskab, mere uddannelse, bedre udveksling af bedre data, frigørelse fra traditionelle mål for politiets indsats, samt en mere generaliseret afrapportering af projekter så erfaringerne kan bruges andre steder. Bogens afsluttende 10-punkts konklusion bringer heller ikke noget afgørende nyt: Der findes velgennemførte POP-projekter, og metoden bør fremmes i de sammenhænge, hvor den er brugbar, men man skal ikke forvente det umulige. Her bliver det tydeligt, at forfatterens bevidste fravalg af en kritisk indstilling til POP gør bogen noget ensidig. Når man nu konstaterer, at POP stadig er langt fra velfungerende, trods massiv indsats over en årrække, kunne det vel tænkes, at selve konceptet er problematisk? I og med at forfatterne har afskrevet sig muligheden for at diskutere dette, er de henvist til at komme med løsningsforslag, som i bund og grund er 'mere af det samme'.

Bogen opsummerer redeligt, men også i passager noget tørt, de vigtigste resultater af betydning for POP i en britisk sammenhæng. Den er iflg. bagsideteksten tænkt primært som en lærebog for praktikere, men for en nordisk læser vil udbyttet af bogen være begrænset, fordi det britiske politis organisering og grundlag er tæt forbundet med de resultater, der fremlægges. Det er derfor ikke en bog, jeg ville benytte i en dansk undervisningssammenhæng.

Lars Holmberg
Københavns Universitet

Karen-Margrethe Simonsen, Helle Porsdam & Henrik Skov Nielsen (red.): Lov og litteratur. Aarhus Universitetsforlag 2007. ISBN 978 877934124 1. 282 pp.

Lov og litteratur er et spændende nyt forskningsområde overlappende litteraturvidenskab og jura. Populært udtrykt omfatter det både lov som litteratur, dvs. juridiske tekster såsom love og domme behandlet som litterære, eventuelt retoriske tekster, og lov i litteratur, dvs. retlige problemer, retslivet i videste forstand, afspejlet i skønlitterære tekster. Min netop færdiggjorte "Dommerens litteraturhistorie" analyserer

dommeren som person i den danske og nordiske skønlitteratur, således herredsføged Erik Sørensen i "Præsten i Vejlbjerg" og assessor Brack i "Hedda Gabler". Det fornemste eksempel i denne del af området er *Theodore Ziolkowsky: The Mirror of Justice. Literary Reflections of Legal Crises* (1997). Jura omkring litteratur såsom ophavsret, censur m.v. er et tredje potentielt område. Et stadig virkende netværk af nordiske jurister og litteraturforskere, blandt disse redaktørerne af den her omtalte antologi, samler og udvikler trådene i faget. Netop for kriminalister frembyder faget umiddelbart mere tillokkelse end for privatretskyndige; strafferetten er jo på mange måder den menneskeligt og dramatisk mest fængslende del af juraen, og hvor retten afspejles i litteraturen, er det snarere gennem en straffesag end en sag om tinglysning eller modregning i konkurs.

Denne udgivelse giver en forbilledlig indføring i fagets klassikere. Som andre bind i serien "Moderne litteraturteori" gengiver den centrale kapitler på dansk, hvad jeg bifalder hjerteligt, men læseren animeres til at gå løs på de fulde originaltekster, en henholdsvis fransk og italiensk, de øvrige seks amerikanske. Som med rette anført i det fine introduktionskapitel hænger fagets særlige opblomstring i U. S. A. bl.a. sammen med, at dette samfund i så høj grad er retliggjort, og at mange samfundsmæssige kriser i næsten højere grad har fundet deres løsning i retssalen end i parlamentet, modsat Danmark og det øvrige Europa, men også hos os ses tydelige tendenser til, hvad udgiverne kalder juridificering af samfundet (p. 18).

Pladshensyn forbyder nærmere gennemgang af alle otte bidrag (udover introduktionen). Blandt de mest fængslende for den juridiske læser er kapitlet fra Ziolkowskys ovennævnte hovedværk om lov og billighed med særligt henblik på skønlitteraturens berømteste retssag, Shylocks krav på et skålpund kød fra Antonio i Shakespeare: *Købmanden i Venedig*, også den hyppigst omtalte. En engelsk studie fra 1972 gennemgår de indtil da foreliggende ca. 50 fremstillinger af det retlige aspekt af værket (p. 84). De store går hver sin vej; 1872 gik *Jhering* ("Der Kampf ums Recht") i skranken for Shylock, hvem *Kohler* ("Shakespeare vor dem Forum der Jurisprudenz", 1883) affærdigede som en slyngel. Ofte anskues retssagen som en konflikt mellem loven, repræsenteret af Shylock, og billigheden eller naturretten, repræsenteret af Portia, således den danske Shakespeareaner *August Goll* i et essay fra 1918. Ziolkowsky går derimod meget vidt i retning af at frifinde Shylock og påviser med styrke alle de af Portia begåede retlige fejl, endog mened (p. 97). Hvor Goll lader komedien fuldbyrdes i harmoniens rige, Portias rige, hvor endog Shylock vil kunne finde sin plads, konkluderer Ziolkowsky barskt (p. 113 f.), at der under retssagen "satirisk vendes op og ned på Loven og Retfærdigheden, en retssag, hvorunder loven i 'retfærdighedens' eller billighedens navn tilsidesættes gennem durkdreven manipulation, men derimod anvendes skånselsløst, når en forudindtaget domstol og en mensvoren retslærd har brug for det." Således anskuet mister vi en romantisk komedie, men vinder i stedet en juridisk satire!

En anden stor klassiker er *Richard Weisberg*, af hvem gengives indledningskapitlet fra hans "The Failure of the Word: The Protagonist as Lawyer in modern Fiction" (1984). Han, der bl.a. har forsket i Vichy-régimets jødeforfølgelser, indleder

med omtale af en på en gang fascinerende og frastødende tekst af en fransk jurist under den tyske besættelse, der skrev en afhandling om den juridiske definition på en jøde med det erklærede formål at opnå en "human" udlægning af de mod jøderne rettede love. Også dette kan tekster bruges til. Litterære værkers anvendelse af juridiske procedurer dækker over forbitrede subjektive vinklinger (p. 61). Moralsk anklage og dom antager ofte en legalistisk form. Når Hamlet, "den første store litterære jurist" (p. 66), i kirkegårdsscenen revser sagførerkraniet, danner han skole for det litterære menneskes brug af juridiske personligheder. Litterære jurister søger at institutionalisere deres egne personlige ressentiments - her må statsadvokaten i Brødrene Karamazov holde for (p. 62).

Et kapitel fra *Peter Brooks* "Troubling Confessions: Speaking Guilt in Law and Literature", behandler det evige problem i strafferetten, hvilken vægt der kan eller må lægges på en tidligere tilståelse, når tiltalte nu nægter sig skyldig. Hos os er pålideligheden det eneste spørgsmål, i U.S.A. også, om tilståelsen er aflagt uden blot den fjerneste antydning af ydre tvang. En tilståelse indeholder ikke blot et "konstativt" element, altså erkendelse af en begået synd, men også et "performativt" aspekt, nemlig en bøn om syndsforladelse, og behovet for at tilstå kan være så stærkt, at man aflægger en falsk tilståelse (p. 126 f.). Måske lå dette bag en berømt sag for 1819, hvor to for mord uskyldigt dødsdømte brødre tilstod forbrydelsen, inden "ofret", der blot var rejst fra stedet, vendte tilbage i tide til at afværge henrettelsen. Tilståelsen er en særlig kompliceret "talehandling", hvilket måske begrunder den vanskelige og omstridte amerikanske praksis om spørgsmålet, særlig den berømte *Mirandasag* (p. 145). Det vel bedste danske litterære eksempel på en subjektivt ægte, men objektivt falsk tilståelse må være "Præsten i Vejlbøye", hvor der som i den amerikanske sag fra 1819 slet ikke var noget offer, men hvor den forsvundne først vendte hjem enogtyve år efter dødsdommen og eksekutionen.

Michael Hancher: "Dead Letters: Wills and Poems" sidestiller problemet om, hvorvidt litteraturvidenskaben kun bør interessere sig for teksten selv eller også for, hvad forfatteren måtte have ment - *Roland Barthes*, som hævder det første, har med en morsom omskrivning af Nietzsche: "Gott ist tot", annonceret, at når teksten står alene, er forfatteren død (p. 159) - med retspraksis omkring testamentsfortolkning, hvor man jo ikke kan spørge testator selv, hvad han mente, og hvor det nu er spørgsmålet, om ydre indicier om testators hensigt kan modificere fortolkningen, eller om ordlyden er eneafgørende. Et par rædselsfulde engelske domme (p. 171 ff.) nåede dybt stødende resultater ved en nøgen bogstavfortolkning af det omstridte testamente, hvor man inderligt må håbe, at danske domme ville være faldet modsat ud. Et fint eksempel på paralleliteten af tekstfortolkning inden for lov og litteratur. Men naturligvis er der en afgørende forskel på de to, at medens litterær fortolkning aldrig er endegyldig og ufejlbarlig, sætter Overhuset eller Højesteret stop for den juridiske tvist. "Vores afgørelse er ikke endegyldig, fordi vi er ufejlbarlige, vi er ufejlbarlige, fordi vores afgørelse er endegyldig," har en amerikansk højesteretsdommer sagt, og med rette (p. 187).

En af litteraturens – og virkelighedens – berømteste rethavere, hestehandleren Michael Kohlhaas, udødeliggjort af den tyske romantiske digter Heinrich von Kleist, behandles af *J. Hillis Miller*, der påviser, at den private appel til ”loven over loven” er voldelig i sig selv, også selvom den udvirkes på den mest uvoldelige måde, f. eks. som passiv ulydighed (p. 201).

Ikke blot denne bog, men også de underliggende tekster og hele området anbefales varmt.

Peter Garde
Retten i Hillerød

Mangai Natarajan (ed.): Domestic Violence. Asghate, Aldershot 2007. 572 s.

I den omfattende bog, som er en artikelsamling med en række tidligere udgivne artikler, forsøges *The Five Big Questions* vedrørende partnervold besvaret. Ifølge bogens redaktør er de fem store spørgsmål: *Has domestic violence increased or is it increasingly being reported?* (belyst med 6 artikler), *Have the major factors been identified that determine/precipitate domestic violence?* (belyst med 7 artikler), *How well are the main theories of domestic violence supported by empirical evidence?* (belyst med 7 artikler), *What measures have been taken to control domestic violence and what works?* (belyst med 8 artikler), og *Is domestic violence better dealt with as a public health or criminal justice problem?* (belyst med 2 artikler). De i alt 30 artikler er udvalgt blandt 600 artikler fra diverse tidsskrifter.

Bogen har en 13 siders introduktion, hvor redaktøren kort redegør for indholdet i de mange artikler. Introduktionen giver et godt overblik over bogens indhold og giver desuden læseren et fingerpeg om, hvilke artikler man bør læse nærmere, hvis man ikke har tænkt sig at læse alle knap 600 sider.

Anmelderens interesse har primært været rettet mod bogens fjerde afsnit, nemlig spørgsmålet om *What measures have been taken to control domestic violence and what works?* En del af artiklerne under denne overskrift omhandler effekten af at anholde den voldelige mand. Blandt artiklerne er Shermans velkendte eksperiment, hvor politiet ved hjælp af randomisering beslutter om den voldelig mand skal 1) anholdes, 2) bortvises fra hjemmet i otte timer eller 3) på stedet modtage rådgivning/mægling fra politiet. Undersøgelsen viser, at det har en recidivhæmmende effekt at anholde manden (kapitel 21). Nogle få af artiklerne omhandler effekten af at idømme voldelige mænd behandling (kapitel 22 og 23). I begge disse artikler er det resultaterne fra *The Violent Men Study*, som refereres. I kapitel 23 gennemgår Dobash & Dobash resultaterne fra en kvasi-eksperimentel undersøgelse, der viser, at de voldelige mænd, som er blevet idømt behandling, har signifikant lavere recidiv til ligartet kriminalitet end de voldelige mænd, som er blevet idømt andre foranstaltninger (bøde, betinget dom og ubetinget dom).

Hvis man som læser havde håbet på, at afsnittet giver én det endegyldige svar på *What works*, bliver man en smule skuffet. Det er dog ikke nødvendigvis forfatterens skyld, men i højere grad selve emnet. Der findes uendelige mange tiltag og programmer rettet mod voldelige mænd. Det er dog kun en delmængde af disse programmer, som bliver evalueret, og et fåtal af evalueringerne har et tilstrækkeligt godt metodologisk design (kvasi-eksperimentelt eller eksperimentelt). Uden en sammenlignelig kontrolgruppe, som programgruppen kan sammenlignes med, vil det ikke være muligt at afgøre, om et eventuelt lavere recidiv kan tilskrives programmet eller andre faktorer.

Susanne Clausen

Justitsministeriets Forskningsenhed

Jan Kaarsen: Kærshovedgård. Et fængsels historie – indtil 1969. Fængselhistorisk Selskab 2006. 399 s.

Fängelsemonografier skrivna av före detta kriminalvårdsanställda – oftast i ledande ställning – är en inte helt ovanlig genre inom den kriminalhistoriska forskningen. I de anglosaxiska länderna liksom i Sverige finns en rad sådana arbeten utgivna. Kvaliteten och ambitionerna är dock mycket skiftande. Av litteraturförteckningen för ifrågavarande arbete att döma har fängelsemonografier inte varit lika vanliga i Danmark. Det främsta danska fängelsehistoriska arbetet, Peter Scharff Smiths *Moralske Hospitaler* från 2003, vilket behandlar Vridløslilles tidiga historia, är framför allt ett akademiskt arbete med mer generaliserande ambitioner. Det är därför naturligtvis glädjande att en dansk fängelsemonografi nu utkommit i form av Jan Kaarsens skildring av Kærshovedgårds historia som fängelse mellan 1943 och 1969. Kaarsen har själv lång erfarenhet av anstalten i fråga efter att ha verkat som inspektör här mellan 1975 och 1990. Fängelset är ännu i drift, numera som en del i Statsfængsel Midtjylland.

Kærshovedgård var inte något av Danmarks största och mest omtalade fängelser. Antalet intagna översteg sällan 60-70, ofta var de klart färre. Följaktligen var heller inte antalet anställda särskilt stort. De intagna sysselsattes framför allt med jordbruk och djurskötsel. Eftersom Kærshovedgård är beläget i det glest befolkade jylländska hedlandskapet tämligen långt från större orter var förhållandena speciella. Särskilt under de första åren var kontakterna med omvärlden besvärliga.

Bokens titel är delvis missvisande då i praktiken mer än halva utrymmet inte direkt behandlar Kærshovedgårds tid som fängelse. De två inledande kapitlen skildrar gårdens skiftande historia fram till dess den blev fängelse 1943. Kapitel 4 behandlar arbetshuset i Sdr. Omme (under vilket Kærshovedgård administrativt hörde fram till 1949) under andra världskriget, kapitel 6 och 7 behandlar den danska motståndskampen och uppgörelsen med dem som samarbetat med den tyska ockupationsmakten. Kapitel 8 och 9 är en historik översikt över det danska fängelseväsendet från Kristian 4s barn- och tukthus under 1600-talet till de omfattande förändringar som skedde omedelbart efter andra världskriget då fängelserna tvingades ta emot

tusentals landsförrådare för rättegång och avtjänande av straff. Det avslutande kapitel 14 behandlar den centrala kriminalvårdsförvaltningen under 1960-talet, en period med stora omvälvningar efter att dess mångårige chef Hans Tetens avgått 1965. Dessa kapitel har naturligtvis ett värde men ger sammantaget boken en splittrad och svåröverskådlig karaktär.

Av de kapitel som mer direkt handlar om Kærshovedgård beskrivs i kapitel 3 och 5 fängelsets inrättande och de mångahanda problem med överbeläggning, personalbrist och primitiva förhållanden som rådde under krigsåren. Kapitel 10 och 11 behandlar perioden 1945–51, kapitel 12 perioden som fängelse för landsförrådare 1951–59 och kapitel 13 tiden som ungdomsfängelse under 1960-talet. Även i det sistnämnda kapitlet ligger fokus endast delvis på Kærshovedgård då det dels innehåller en historisk beskrivning av åtgärden i landet mot unga lagöverträdare generellt under 1800-talet och 1900-talets första decennier, dels en tämligen utförlig diskussion av så kallad group counselling, vilket tycks ligga författaren varmt om hjärtat, i danska fångelser under 1960-talet. Två av bokens tre bilagor är också rapporter om group counselling av psykologen Wulff Feldman. Den tredje återger anteckningar av Frits Hellborn om sin tid inom kriminalvården, framför allt om relationen till Niels Sølling. Avslutningsvis innehåller boken också en omtryckning av Jens Tolstrups anmälan av Peter Scharff Smiths ovan nämnda arbete (tidigare publicerad i NTfK) vilket författaren inte haft möjlighet att integrera då huvuddelen av manus förelåg redan innan detta utkom.

Ett rättvis bedömning av Kaarsens arbete måste utgå från det faktum att det inte är någon akademisk produkt. Följaktligen saknas varje form av teoretisk och forskningsmässig diskussion samtidigt som försöken till förklaringar och mer generella slutsatser framstår som *ad hoc*-betonade och byggande framför allt på personliga erfarenheter. Bokens värde är framför allt dokumentariskt, inte minst i den noggranna beskrivningen av de inre förhållandena i de danska anstalterna under perioden. Författaren har gjort en grundlig genomgång av fängelsets arkivhandlingar och olika uppgifter om verksamheten redovisas stundtals med bedövande noggrannhet. Förutom en del äldre publikationer har författaren haft tillgång till flera opublicerade minnesanteckningar av tidigare fångvårdsanställda. Material av det sistnämnda slaget är särskilt intressant, både av det skäl att de är tämligen sällsynta och då de ofta har ett annat perspektiv än det officiella materialet. Det är därför synd att författaren inte använt dessa till mer fördjupade problematiseringar kring fångvården. Personskildringarna är många och boken innehåller en rad kortare berättelser och iakttagelser, ibland av närmast anekdotmässigt slag, som ger en konkretion och närvaro som ofta saknas i forskningsprodukter. Betoningen ligger på personal- och byggnadsmässiga förändringar. En rad fotografier förhöjer på denna punkt värdet. Författaren diskuterar på ett förtjänstfullt sätt också de olika kategorier av intagna som fanns vid fängelset och de särskilda problem och karaktärstiker som utmärkte dem, något som ibland tenderar att komma bort i fångelsemonografier.

I första hand vänder sig boken till personer med tidigare eller nuvarande anknytning till dansk kriminalvård men även för den mer generellt kriminalhistoriskt intresserade finns en hel del att hämta. Även om ett komparativt perspektiv

saknas i boken slås en svensk läsare av de stora likheterna när det gäller kriminalvårdens utveckling i Sverige och Danmark under den period som skildras. Undantaget är i första hand naturligtvis de speciella krav som kom att ställas på den danska kriminalvården genom ockupationen och de efterföljande uppgörelserna med landsförrädarna. De delar som behandlar denna problematik är i mitt tycke bland bokens mest intressanta genom att de juridiska och administrativa sidorna av problematiken här, på ett helt annat sätt än i framställningens övriga delar, konfronteras med politiska och moraliska dilemman som rörde reintegrationen och återuppbyggnaden av landet liksom tolkningarna i sammanhanget av begrepp som skuld, ånger och förlåtelse.

Till bokens mer negativa sidor hör ett tämligen repetitivt och ofta onödigt detaljerat och tungfotat språk och, som nämnts, en svåröverskådlig disposition där framställningens röda tråd flera gånger bryts av långa utvikningar och hopp i kronologin. Läsvänligheten dras också ner av många och ibland också långa avskrivningar in extenso av brev, rapporter och olika tidningsartiklar.

Avslutningsvis bör understrykas att alla fängelsemonografier också är små delar i en större berättelse om fängelsesystemet i stort. Under Kærshovedgårds relativt korta historia som fängelse har verksamheten som framgått ändrat inriktning vid ett flertal tillfällen. Detta är långt ifrån ovanligt. Snarare speglar det fängsvårdens växlande karaktär över tid, något som är värt att understryka då det ofta finns föreställningar om att fängelset är något relativt oföränderligt. Dylika skiftningar framstår med störst tydlighet i lokala studier. Härigenom kan monografier över enskilda fängelser också få ett vetenskapligt värde då de fungera som underlag för mer syntetiserande och vetenskapliga produkter.

Roddy Nilsson
Växjö universitet

The Global Corruption Report 2007: Corruption in judicial systems. Transparency International, Cambridge University Press, 372 s.

Af alle former for korrupsion er korrupsion i retsvæsenet nok det mest samfundsnedbrydende. Domstolene er det organ, der skal kontrollere dem, der udøver myndighed, og upartisk afgøre borgernes tvister. En befolknings tro på retsvæsenet er afgørende for opretholdelse af en demokratisk orden.

Det står galt til. Det fremgår af den store undersøgelse: Corruption in judicial systems, TI har udsendt som sin temarapport i 2007. Bogen falder i 3 dele. 1. ste del er en artikelsamling, 2. del indeholder lande-rapporter og 3. del er en anden artikelsamling under overskriften: Corruption Research. Der er i bogen en god del overlapninger, f.eks. vedrørende faktorer, der fremmer korrupsion, men det er vist uundgåeligt med den fremstillingsform, der er valgt. På den anden side får man så situationsberetninger fra over 30 lande sammen med resultatet af en undersøgelse, hvor næsten 60.000 personer over hele jorden har været udspurgt. Blandt de mange

bidragsydere er den eneste fra norden Åse Berit Grødeland fra Norwegian Institute for Urban and Regional Research. Hendes artikel findes i forskningsdelen, og refererer en større undersøgelse, der er foretaget vedrørende udviklingen i Tjekkiet, Slovenien, Bulgarien og Rumænien. Det nedslående, men ikke overraskende resultat er, at det gamle uformelle mønster fra det tidligere regime lever videre. Lovlydighed og det modsatte er nært relateret til sociale normer. Det er ikke gjort med at reformere formelle institutioner, love og bekendtgørelser.

I Afrika og Latinamerika som helhed er det mindre end halvdelen af befolkningen, der tror, at de kan få, hvad de her ret til, uden bestikkelse. Helt galt er det også i lande som Indien og Pakistan, hvor kun omkring hver femte har tillid til systemet.

Som på så mange andre områder er Norden en lykkelig undtagelse. Her viser opgørelsen at næsten alle har tillid til domstolenes uafhængighed og ubestikkelighed. Danmark er allerfinest placeret, men lige efter kommer Singapore. At Singapore har et velfungerende system kan skyldes mange ting, bl.a. at det er et lille land, men også, at man i forbindelse med statsdannelsen fik en særdeles vellønnet dommerstand. Lee Kuan Yew er i den forbindelse citeret for: "You pay peanuts, you get monkeys".

Når de ansvarlige i udviklingslande skal forklare befolkningens manglende tillid til retssystemet, henvises der gerne til, at problemet er overdrevet. Den, der korrekt taber en retssag, er i et i øvrigt korrump land parat til at tro, at udfaldet skyldes bestikkelse. Og det er da også sandt, at TIs undersøgelse viser, at af dem, der selv eller hvis familie i det sidste år havde været i forbindelse med retssystemet, var det over hele verden trods alt ikke mere end godt 10 pct., der havde bestukket. Selv i Afrika og Latinamerika var andelen ikke højere end 20pct., så også her var der tilsyneladende ikke betalt noget i det store flertal af sager.

Der henvises også til de meget ringe vilkår, der bydes navnlig 1.ste instans dommere og deres medarbejdere. De får ikke det, de benævner som en living wage. Lønnen levner dem ikke mulighed for at opretholde et almindeligt familieliv med husleje, transportudgifter og børnenes skolepenge.

Det forhold, at dommere af hensyn til uafhængigheden er så vanskelige at afsætte, spiller naturligvis også en rolle for vanskeligheden ved at udrydde korrupsionen, når systemet først er inficeret.

Et særligt udslag af dilemmaet mellem på den ene side ønsket om at sikre uafhængigheden og på den anden side sikre, at den enkelte dommer ikke misbruger sin stilling, har man i USA. Her gennemførte man i de fleste stater i første del af det 19. århundrede en ordning, hvorefter dommere og andre ledere indenfor retssystemet vælges af befolkningen for en periode, hvorefter de kan genvælges. Ordningen blev gennemført for at hindre korrupte politikere i at kontrollere retssystemet. Men systemet har udviklet sig på en måde, hvor dommere bruger uhyrlige summer i valgkampen. Der berettes i bogen om et tilfælde i Illinois, hvor en vindende dommer i statens højesteret, Judge Lloyd Karmeir, i valgstøtte modtog hen imod 5 mio. USD. På valgtidspunktet verserede i denne stat en sag, hvor et forsikrings-selskabs kunder i en class-action i både første instans og i appelretten

var tilkendt over 1 milliard Dollars. Denne sag var anket til statens højesteret. Det tabende forsikringsselskabs ansatte og andre med interesse i selskabet bidrog med halvanden mio. til Karmeirs valgkamp, og andre med direkte interesse i denne sags udfald kom med yderligere betydelige bidrag. Modkandidaten søgte også at udnytte interessen i sagen, men Karmeir vandt. Efter valget skrev pressen: "Big-business fik et godt udbytte af sin investering i tirsdagens valg. De har nu fået en venlig dommer... Og enhver, der tror på upartisk retspleje, må være oprevet over, hvad de har kunnet iagttage". Dommer Karmeir trak sig trods de indkæredes begæring ikke fra sagen, og at han ikke var inhabil blev stadfæstet af den federale højesteret. Ved den endelige afgørelse, som Karmeir altså medvirkede i, blev forsikringsselskabet fritaget for punitive damages på 600 mio. dollars, og med dommerstemmerne 4-2, hvor Karmeir var blandt flertallet, blev forsikringsselskabets erstatning til forsikringstagerne nedsat med yderligere 457 mio. dollars. Efter denne sag viste en spørgeundersøgelse, at op imod 90 pct. af Illinois befolkning mente, at valgbidrag i hvert fald i nogen grad kan påvirke en dommers afgørelse.

I bogen gennemgås andre tilsvarende sager fra USA, og der har da også i flere stater været gjort forsøg på at ændre systemet, så dommere bliver udnævnt og ikke valgt. Men hver gang er disse forsøg blevet mødt med kampagner under mottoet: "Don't let them take away your vote", og forslagene er faldet. Man er endnu mere bange for de muligheder for misbrug, der ligger i et udnævnelsessystem.

At det for så vidt ikke er uden grund viser casen fra Zimbabwe. Her har besættelsen af de hvides farme ikke resulteret i en påkrævet jordreform til gavn for jordløse landarbejdere, men i at ministre og andre politisk magtfulde, herunder de af Robert Mugabe nyudnævnte dommere, har afløst de hvide som store jordbesiddere.

Beskrivelsen af udviklingen i Rusland er en bekræftelse på, at formelle organisationsændringer ikke i sig selv kan skabe reelle ændringer. Man har fået et uafhængigt dommerudnævnelsesorgan, og alle øvrige formelle garantier for uafhængighed er også på plads, men korrupsionen er man ikke kommet af med.

I Kina brydes forskellige udviklingstendenser. Der arbejdes på en professionalisering af dommerstanden, men langt de fleste dommere er fortsat uden nogen juridisk uddannelse, og det er særdeles vanskeligt at trække veluddannede til de fattige nordvestlige provinser. Men det store spørgsmål er naturligvis, om regimet, når det kommer til stykket, vil tillade opkomsten af et uafhængigt, professionelt retssystem. Endnu er det således, at større eller vanskeligere sager kan overføres til behandling i et juridisk råd, hvor de afgøres af et kollegium af ældre dommere i konsultation med kommunistpartiets politisk-juridiske komité.

Jeg vil til sidst fra det righoldige materiale nævne en interessant analyse af forekomsten eller den manglende forekomst af korrupsion i henholdsvis det italienske, franske og tyske retssystem. Medens der ikke synes at forekomme korrupsion blandt tyske dommere, er det ikke lige så ukendt i Italien. I artiklen fremhæves betydningen af dommeres identificering med den særlige institutionelle rolle, de har fået, og deres indleven i den kultur, de deler med andre dommere. På den måde

er der skabt en indirekte gensidig kontrol i dommerstanden. Der eksisterer i miljøet en drivkraft til at udøve den skønsbeføjelse, samfundet har udstyret dommerne med, i overensstemmelse med professionens værdier.

Derfor er det så vigtigt, at også dommere i dårligt fungerende retssystemer bliver bibragt denne dommerbevidsthed. Og derfor er det så ærgerligt, at f.eks. de regelmæssige kurser, der i Danmark tidligere med stor succes blev afholdt for unge, udvalgte dommere fra Albanien – og hvor netop denne holdningspåvirkning var i fokus – har måttet indstilles som følge af Danida-støttens ophør.

Danmark og Norden i det hele taget har, som også denne bog viser, virkelig noget at tilbyde på dette område.

Hans Henrik Brydensholt

Fhv. landsdommer og international dommer, København

Geoff Nichols: Sport and Crime Reduction, Routledge, 2007.

Sport bringes ind i mange sags tjenester, og i denne bog er det som et kriminalpræventivt redskab. Bogen *Sport and Crime Reduction* er rettet mod et bredt publikum: Politikere, forskere, projektledere og studerende. Faren ved sådan et projekt er selvsagt, at man risikerer at kede sig eller give op undervejs afhængigt af ens baggrund, men for Nichols er det nødvendigt at løbe den risiko, idet hans ambition er at bygge bro mellem praksis og teori. Det slipper han godt fra trods bestræbelserne på at oplyse læseren om alt fra idrættens funktion, kriminologi, politiske beslutningsprocesser til videnskabsteoretiske positioner.

Allerede indledningsvist viser Nichols hvor svært et område, han har bevæget sig ind på. Projekterne, som han gennemgår grundigt, er begrænsede i omfang selvom adskillige af dem er forløbet over flere år. Området fordrer en vis pragmatisme, hvilket medfører, at det oftest viser sig vanskeligt at dokumentere, om et projekt har båret frugt alene på baggrund af, om deltageren efterfølgende sigtes og dømmes for en kriminel handling: "Individual records will record only convictions – a small proportion of the crimes actually committed" (Nichols 2007, 5). Det understreger nødvendigheden af en teoretisk og vidensbaseret tilgang til området, så man er opmærksom på de faldgruber der er. Og der er mange.

Nichols falder ikke i den fælde at hylde sportens højt besungne egenskaber som problemknuser. Nichols er opmærksom på, at idrætten har andre sider, og at man ikke skal se den som en vidunderpille a priori. Som utilsigtet konsekvens, konstaterer Nichols lunt, kan vi f.eks. få kriminelle, der kan løbe hurtigere og er stærkere! At idræt pr. automatik gør mennesket bedre og moralsk rustet til at undgå at havne i (eller komme ud af) kriminalitet er med andre ord uklart, selvom man nok kan have en fornemmelse af, at idræt kan afhjælpe på en eller anden måde. Derfor understreger Nichols også senere, at det er indpodningen af de rette sociale værdier, der bør være i højsædet. Det er altså ikke aktiviteten i sig selv, men måden man bevidst fylder idrætten med værdier, der er vejen frem. Derfor vægter Nichols

også betydningen af gode rollemodeller blandt instruktørerne som en vigtig del af et veltilrettelagt projekt for at facilitere en personlig vækst hos deltagerne. Derfor, og rettelig, bringes selve aktivitetens karakter i baggrunden i forhold til personlig vækst hos deltagerne som et nøgleord til forebyggelse af kriminalitet. Nichols gentager flere steder den beviselig bedste kur mod kriminalitet: et job.

Nichols bruger den første tredjedel af bogen på at gennemgå den, i hans øjne, nødvendige teoretiske baggrund for at give sig i kast med området. Centralt står spørgsmålet om, hvordan man kan bevise, hvordan det enkelte program virker. Det er ikke en let sag, idet tolkningen af, om et projekt har været en succes eller ej, ikke alene er styret af videnskabelig positioner og de heraf opstillede videnskabelige kriterier. Nichols lægger efterfølgende yderligere et lag på, idet han vier et kapitel til betydningen af, at projekterne passer ind i den politiske agenda. Det lader sig gøre, fordi de projekter, der evalueres, ofte er yderst begrænsede i omfang og pragmatiske af natur. Om man så kunne måle nedgang i kriminalitet i et område, hvor man havde gjort en ekstra indsats, er det uhyre svært at påvise en kausal sammenhæng mellem projektet og nedgangen. Men som Nichols viser i sin gennemgang af evaluerede projekter er der, trods alt, grund til ikke at opgive ævred. Selvom Nichols på intet tidspunkt er tilbageholdende med at beskrive de vanskeligheder, som man kan støde på, giver bogen dog, for de fortvivlede, en god hjælpende hånd til at få navigeret sig frem til det rigtige design og den rette – og realistiske – evaluering af projektet. Dette sker med gennemgangen af udvalgte evaluerede projekter.

Denne gennemgang indeholder en række nyttige erfaringer og refleksioner, der gør, at bogen er yderst relevant læsning for de, der arbejder på området.

Jonas Havelund

Institut for Idræt, Aarhus universitet

Nils Jareborg: Inkast i straffområdet. Iustus Förlag, Uppsala 2006. ISBN 91-7678-627-7. 199 pp.

En forfatter som Jareborg, der opfordres til at medvirke til alt og gerne medvirker, risikerer, at centrale artikler forsvinder i publikationer, som meget få af hans naturlige læsere får fat på, f. eks. er fra denne samling artiklen "Kriminalisering som ultima ratio regis?" oprindeligt trykt som et af de formentlig få svensksprogede afsnit i et finsk samleværk fra 2003. Andre er trykte i festskrifter, hvorfra læseren måske kun har interesse i enkelte bidrag. Så meget desto mere må denne lille, men vægtige samling af svensksprogede artikler og essays hilses velkommen (tidligere er udkommet to små bind i samme udstyr med engelske artikler).

Nogle af artiklerne belyser hinanden på tankevækkende måde, således giver det fint udbytte at læse de to fornemme artikler om strafudmåling "Humanitet och straffbestämning" og "Straffbestämning vid flerfaldig brottslighet", oprindeligt trykte i Finland, henholdsvis Sverige, lige efter hinanden. Tankekorset (p. 65), at recidiv medfører skærpelse af straffen for de senere overtrædelser, medens flere overtrædelser i samme

sag medfører rabat, som endog vokser, jo flere overtrædelser der samles under samme sag, forklares indlysende åbenbart. Også Jareborg anser det for etisk forsvarligt at skærpe straffen ved (fortsat) recidiv, således at den naturlige mildhed over for begynderen bortfalder ved tredje eller måske fjerde dom, uden dog at straffen derefter stadig skærpes for hver ny dom (p. 56 ff.), medens et mangefold af forhold under samme sag risikerer at medføre, at man støder mod det naturlige tag, hvis man ikke anvender rabatten. Småforseelser, der pådømmes sammen med store forbrydelser, bør slet ikke tages i betragtning. Forf. giver her det fine billede, at elefanten og musen er synlige hver for sig, men at musen ikke synes meget ved siden af elefanten (p. 74).

I den indledende artikel "Vilken sorts straffrätt vill vi ha? eller Om defensiv och offensiv straffrättspolitik" bekender Jareborg sig som helhjertet tilhænger af den defensive strafferetspolitik, som de nordiske rigsdage og justitsministre desværre har fjernet sig helt fra. Bemærk i øvrigt ordet strafferetspolitik, som ikke er ensbetydende med kriminalpolitik; det meste, som ville medføre et kraftigt fald i kriminalitetsniveauet, er politisk utænkeligt, f.eks. at alene særligt egnede kvinder i aldersgruppen 20-55 år skulle have ret til førerbevis (p. 28)!

Den store "Vilseledande genom antydningar" viste, hvor mange måder man kan blive narret på. Sommetider er ord unødvendige, idet klædedragten er nok til at påføre tabgivende vildfarelse, Jareborg citerer naturligvis klassikeren kaptajnen fra Köpenick (p. 136), men også, omend i fodnote, at deltageren i skønhedskonkurrencen, der uberettiget fylder brysterne ud, gør sig skyldig i forsøg på bedrageri! Kriminaldommeren med bedragerisager lærer ikke så lidt af denne artikel.

Udover de vægtige store artikler – der også inkluderer en ædruelig bedømmelse af Alf Ross som strafferetsdogmatiker, oprindelig i NTfK – er der kortere, kulturhistorisk farvede artikler, som langt hen ad vejen er underholdende på et højt plan, men pludselig giver et skarpt glimt. I den fornøjelige "Misslyckade mord" så jeg, at Jareborg forkaster den dansk-tyske lære om aberratio ictus (p. 88), som jeg selv har forsøgt at aflive i en måske for lang artikel i TfR. Madkunstneren Jareborg lader en "pilgrimsmusla" (kammusling) spille en væsentlig, ja skæbnsvanger rolle i de skildrede dramatiske foreløb. Læs selv! I "Opera och allmän rättslära", fremhæver forf. fra "Nibelungens Ring" Wotans spyd, hvor alle hans aftaler, som symboliserer civilisationens fremmarch, er indskrevne i runer (p. 187 f.) og slutter effektfuldt: "rätten sitter inte i spjutstångs ände, men bakom domaren står en man med spjut". Dommeren må aldrig glemme, at hans magt i yderste instans hviler på statens magtmonopol. Denne artikel kunne i øvrigt gerne have været længere, jeg savnede således den vel berømteste proces på operascenen, hvor i "Figaros Bryllup" Figaro dømmes i mangel af betaling til at gifte sig med sin kreditor Marcellina. Bogen slutter med to herlige artikler om kokekunst "Lindblomaren" og "Från Platon till Träskman eller Om filosofer i köket", som minder om en af forf.s seneste publikationer, kokebogen "Gastronomiska undersökningar" (2002), anmeldt af netop Per Ole Träskman i NTfK 2003, 234.

Peter Garde
Retten i Hillerød